

3JS geven een stem aan het verleden

De 3JS zijn meesters in het vertolken van melancholie en verhalen die raken. Maar met het lied *Grote Kerkstraat*, tillen ze hun werk naar een dieper niveau. Het aangrijpende nummer, speciaal geschreven in het kader van het landelijke initiatief *Struikelstenen in Muziek*, laat een vergeten geschiedenis klinken in een toon die stil maakt. Centraal staat het verhaal van de Joodse familie Brandon uit Edam, een gezin dat tijdens de Holocaust werd gedeporteerd en nooit terugkeerde. Met dit eerbetoon geven de 3JS Noord-Holland een stem in de aanloop naar 80 jaar bevrijding, en slaan ze een brug tussen verleden en heden - tussen straatstenen en snaren.

„Het is veel meer geworden dan zomaar een liedje,” zegt gitarist Jaap Kwakman. „In eerste instantie leek het een mooi initiatief waar we graag onze naam aan wilden verbinden. Maar toen we hoorden dat er ook struikelstenen liggen in Edam - onze eigen gemeente - en we daar zelf geen weet van hadden... dat kwam hard binnen. Als wij het al niet wisten, hoeveel mensen weten dit dan wel? Het voelde alsof we iets moesten herstellen. Dit hoort bij ons, dit is ook onze geschiedenis.”

Het idee voor *Struikelstenen in Muziek* komt van Marco Hulsebos, muzikant en initiatiefnemer uit Kampen. In zijn woonplaats werd al eerder een succesvolle wandelroute ingericht langs de zogeheten Stolpersteine - messing steentjes in het trottoir die herinneren aan gedeporteerde Joodse inwoners. Op sommige plekken klonk daarbij muziek of was er een kunstwerk te zien. Het concept werd breed omarmd, en Hulsebos besloot het landelijk uit te rollen, met voor elke provincie één lied. Voor Noord-

Holland viel de keuze op de 3JS. „Marco is een warme, bevolgen man,” vertelt Kwakman. „Je voelt meteen dat hij iets wezenlijks probeert te doen. Toen hij ons benaderde, was er eigenlijk geen twijfel mogelijk. Hoe druk we het ook hadden, dit wilden we doen. Dit móest gebeuren.”

Een kind uit Edam

„Het was voor ons al snel duidelijk dat het verhaal over Edam moest gaan,” zegt Kwakman. Via burgemeester Sievers kwam de band in contact met Mick Nolte, voormalig voorzitter van de Stichting Joods Verleden Edam. Hij overhandigde hen een boekje van auteur Erik Besseling, *Rachel's Kinderen*, waarin een hoofdstuk is gewijd aan de familie Brandon. Een klein fragment uit dat boekje bleek de sleutel tot het lied.

„Het ging over Louis ('Loetje') Brandon, een jongetje dat hier op straat voetbalde, hier naar school ging. Een kind zoals ieder ander. Zijn hele familie is gedeporteerd.”

zegt Kwakman. In het nummer worden brieven geciteerd die Loetjes vader schreef vanuit het concentratiekamp. „Hij bedankt vrienden in Edam voor hun steun en in zijn woorden klonk de hoop door dat zij binnenkort wel weer terug zou komen naar Edam. Dat is geen fictie. Dat is echt gebeurd, hier.” Muzikaal koos de band bewust voor eenvoud. *Grote Kerkstraat* is een sobere, indringende smartlap, gedragen door accordeon, cello en gitaar. „De smartlap is in Nederland een bewezen vorm om verhalen over te brengen,” legt Kwakman uit. „Het is toegankelijk, maar niet licht. Juist die combinatie maakt het krachtig.”

„Het ging over Louis ('Loetje') Brandon, een jongetje dat hier op straat voetbalde, hier naar school ging. Een kind zoals ieder ander. Zijn hele familie is gedeporteerd.”

Het schrijfproces vroeg om een totaal andere aanpak dan de band gewend is. „Normaal gesproken put je uit je eigen verbeelding of persoonlijke ervaringen,” vertelt Kwakman. „Maar dit keer lag het verhaal er al. We moesten het zorgvuldig bena-

deren, zonder te dramatiseren - maar met gevoel voor de tragiek. Wat dat betreft heeft Jan Dulles zich echt overtroffen met de tekst.”

Waar kunst, muziek en herinnering samenkomen

Naast muziek speelt ook beeldende

kunst een belangrijke rol binnen het project *Struikelstenen in Muziek*. Via Jenny, de vrouw van Jaap Kwakman, werd kunstenaar Cindy Butter bij het initiatief betrokken. Haar verstilde aquarellen vormen een visuele vertaling van het verhaal achter het lied.

„Ze maakte een puur, aangrijpend

De struikelstenen van de familie Brandon in de Grote Kerkstraat in Edam.

Kunst als eerbetoon aan een verdwenen gezin

De aquarel die bij dit artikel is afgebeeld, werd speciaal gemaakt door beeldend kunstenaar Cindy Butter in het kader van het project *Struikelstenen in Muziek*. Het werk is een visueel antwoord op het lied *Grote Kerkstraat* van de 3JS, en brengt op ingetogen maar krachtige wijze het verhaal van de Joodse familie Brandon uit Edam in beeld.

Zeven handen vormen het middelpunt van de compositie - één voor elk gezinslid. Bovenin, bijna onopvallend, het kleine handje van Louis ('Loetje') Brandon, het vierjarige jongetje dat begin jaren veertig opgroei- de in de straten van Edam en in het lied centraal staat. Het gezin werd in de oorlog gedeporteerd en keerde niet terug.

„een manier om terug te kijken,” zegt Butter. „Ik wil ook iets meegeven. Een gevoel van liefde, verbinding en hoop. Altijd, maar vooral in tijden van verlies of herdenken.” Haar werk is tegelijk eerbetoon en herinnering, zegt ze. „Een stille oproep om te blijven voelen, te blijven vragen, en te blijven herinneren.”

„Voor mij is kunst niet alleen

werk,” zegt Kwakman. „Het sluit naadloos aan bij de sfeer van het lied en het project. Wat ik bijzonder vind, is dat alles hier samenkomt: muziek, kunst en geschiedenis - én dat het allemaal voortkomt uit mensen uit onze eigen omgeving. Het maakt het project niet alleen inhoudelijk sterk, maar ook persoonlijk en gedragen.”

Voor jonge generaties heeft hij een duidelijke boodschap. „Lees een boek, pak een krant en gebruik minder social media. Wees nieuwsgierig naar het verleden. Jongeren denken vaak dat geschiedenis ver weg is - maar dit gebeurde hier, in onze straat.”

„Als kind weet je meteen dat er iets mis is als een stoel ineens leeg blijft. Maar deze stoel werd nooit meer gevuld”

Als hij één zin uit het lied moet kiezen die alles samenvat, dan is het deze: „Die lege tuin in de leute. Jouw lege stoel in de klas.” Kwakman: „Als kind weet je meteen dat er iets mis is als een stoel ineens leeg blijft. Maar deze stoel werd nooit meer gevuld. Dat is hartverscheurend. En precies daarom moeten we dit blijven vertellen. Dit mag nooit worden vergeten.”

'Jouw lege stoel in de klas'

„Het zou mooi zijn als we iets blijvends kunnen neerzetten,” zegt Kwakman. „In Volendam hebben we een kunstzinnige wandelroute met QR-codes. Hoe mooi zou het zijn als we in Edam iets soortgelijks opzetten, maar dan met een passende toon? Liederen, beelden, verhalen - iets dat blijft.”

Met *Grote Kerkstraat* geven de 3JS een stem aan een verhaal dat dreigde te verdwijnen in stilte. Een lied als monument - klein, ingetogen, maar onvergetelijk.